

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Łodzi

LLO.411.003.02.2021

Pan
Roman Drozdek,
Wójt Gminy
ul. Tadeusza Kościuszki 5,
97-375 Wola Krzysztoporska

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I/21/003 – Realizacja przez gminy województwa łódzkiego zadań z zakresu nadzoru nad opróżnianiem zbiorników bezodpływowych i przyłączaniem posesji do sieci kanalizacji sanitarnej.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Urząd Gminy Wola Krzysztoporska ¹ , ul. Tadeusza Kościuszki 5, 97-375 Wola Krzysztoporska.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Roman Drozdek, Wójt Gminy, od 10 listopada 2002 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	<ol style="list-style-type: none">1. Ocena sprawowanego przez gminy nadzoru nad wykonywaniem przez właścicieli nieruchomości obowiązku opróżniania zbiorników bezodpływowych, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach².2. Ocena podejmowanych przez gminy działań mających na celu zidentyfikowanie nieruchomości, których właściciele winni wykonać obowiązek przyłączenia tych nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej (lub wyposażenia nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych) oraz egzekwowanie od właścicieli nieruchomości realizacji tych obowiązków.
Okres objęty kontrolą	1 styczeń 2019 do dnia zakończenia czynności kontrolnych, tj.: do 6 grudnia 2021 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem, jeżeli zdarzenia mające wówczas miejsce miały wpływ na kontrolowany okres.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art.2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ³
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontroler	Renata Biskupska, Gł. Specjalista k. p., upoważnienie do kontroli nr LLO/175/2021 z 20 października 2021 r.

(akta kontroli str.1-6)

¹ NIP – 771-10-29-208, Regon – 590647902, zwany dalej UG, Urząd, Jednostka.

² Dz. U. z 2021 r. poz.888 ze zm. dalej u.c.p.g.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200 ze zm., dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna⁴ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Uzasadnienie oceny ogólnej

Gmina Wola Krzysztoporska, w okresie objętym kontrolą zadania z zakresu przyłączania posesji do sieci kanalizacji sanitarnej realizowała we właściwy sposób. Pozytywnie należy ocenić zidentyfikowanie wszystkich nieruchomości z terenu Gminy, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia się do kanalizacji i rzetelne realizowanie zadania w zakresie przyłączenia nieruchomości do sieci. Postępowania administracyjne zmierzające do wyegzekwowania obowiązku podłączenia się do istniejącej sieci prowadzone były bez zbędnej zwłoki i przynosiły zamierzony efekt.

Gmina posiadała ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie na swoim terenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i we właściwy sposób prowadziła nadzór nad wypełnianiem przez tych przedsiębiorców obowiązków sprawozdawczych. Realizowano działania informacyjno – edukacyjne dla zwiększenia liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej. Podejmowano również skuteczne działania dla pozyskania zewnętrznych środków finansowych na budowę sieci kanalizacji ściekowej, głównie w ramach programów UE.

Gmina nie sprawowała jednak odpowiedniego nadzoru nad gospodarką ściekową dot. nieruchomości nie mających dostępu do sieci kanalizacji ściekowej. Zadania z tego zakresu realizowano w sposób niewłaściwy i nierzetelny. Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków nie odpowiadała stanowi rzeczywistości, a w przypadku 1.213 nieruchomości (33,2% wszystkich nieruchomości na terenie gminy) nie posiadano wiedzy co do sposobu gromadzenia i usuwania nieczystości ciekłych. Przez cały kontrolowany okres nie weryfikowano ilości zawieranych umów na wywóz nieczystości i nie egzekwowano wypełniania obowiązków w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych przez właścicieli nieruchomości. Urząd nie organizował również wywozu nieczystości z posesji, których właściciele nie posiadali podpisanych umów. Kontrole mające na celu zweryfikowanie faktu posiadania przez właścicieli nieruchomości ww. umów i dowodów potwierdzający wywóz nieczystości oraz zaktualizowanie ww. ewidencji podjęto dopiero w trakcie kontroli NIK.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków.

Opis stanu faktycznego

1.1. W Urzędzie Gminy Wola Krzysztoporska, zgodnie z jego *Regulaminem Organizacyjnym*⁶, prowadzenie spraw z zakresu gospodarki ściekami należało do zadań Referatu Gospodarki Komunalnej, a po reorganizacji struktury organizacyjnej Urzędu od 29 listopada 2019 r. do zadań Referatu Ochrony Środowiska i Rolnictwa (ROSR).

⁴ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Wprowadzonym Zarządzeniami Wójta Gminy Nr 141/17 z dnia 4 grudnia 2017 r. i Nr 130/19 z dnia 19 listopada 2019 r.

W okresie objętym kontrolą, zadania związane z gospodarką ściekową⁷ zostały przypisane w zakresach obowiązków poszczególnych pracowników zatrudnionych w ww. referatach. Zakres czynności ww. pracowników obejmował również przygotowanie projektów decyzji administracyjnych. Wójt udzielił upoważnienia do podpisywania ww. decyzji jedynie z--cy Wójta oraz Sekretarzowi Gminy.

(akta kontroli str. 7-113, 142-157)

1.2.A. Projekt Regulaminu *utrzymania czystości i porządku w Gminie Wola Krzysztoporska* opracował Wójt Gminy i następnie przedłożył Radzie Gminy celem uchwalenia. W projekcie Regulaminu określono szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy dotyczące wymagań, określonych w art. 4 ust. 2 u.c.p.g. Rada Gminy, po zaciągnięciu opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego⁸, na mocy uchwały z dnia 29 marca 2017 r. zmienionej następnie uchwałą z dnia 19 marca 2020 r., zgodnie z art. 4 ust. 1 u.c.p.g. przyjęła ww. Regulamin, o treści zgodnej z przedłożonym projektem. W Regulaminie określono, że *właściciele nieruchomości obowiązani byli do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny, nie dopuszczając do przepelnienia się urządzeń do ich gromadzenia*. Uchwała nie określa sposobu udokumentowania tego obowiązku.

(akta kontroli str.114-123,158-159)

1.2.B. Z uwagi na przejęcie przez Gminę zadań po zlikwidowanym w 2008 r. Zakładzie Usług Wodnych i Komunalnych⁹, Wójt opracował projekt *Regulaminu dostarczania wody i odprowadzania ścieków na terenie Gminy Wola Krzysztoporska* oraz przedłożył go Radzie Gminy do uchwalenia. Projekt regulaminu był zgodny z wymogami określonymi w art. 19 ust. 5 ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków z dnia 7 czerwca 2001 r.¹⁰Rada Gminy, na mocy uchwały z dnia 11 czerwca 2010 r. zmienionej następnie uchwałą z 21 maja 2020 r. przyjęła ww. Regulamin o treści zgodnej z przedłożonym projektem. Zgodnie z art. 19 ust. 1 ww. ustawy, uchwalenie regulaminu poprzedzone zostało uzyskaniem postanowienia Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Poznaniu/Warszawie – Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie .

(akta kontroli str. 125-141, 158-159)

1.3. Na terenie Gminy Wola Krzysztoporska znajdowało się 47 miejscowości z czego w 10 z nich funkcjonowała kanalizacja sanitarna (21,3%). Na dzień rozpoczęcia kontroli¹¹, na terenie Gminy zidentyfikowano 3.659 nieruchomości¹², z czego 1071 nieruchomości (29,3% nieruchomości w całej Gminie) miało możliwość podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, jednak w 25 przypadkach posesje posiadały przydomową oczyszczalnię ścieków i nie były zobowiązane do podłączenia. Pozostałe 2588 nieruchomości, nie miały możliwości podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej.

Ze wszystkich 3.659 nieruchomości na terenie gminy:

- podłączonych do sieci kanalizacji ściekowej było 1.011 nieruchomości,
- wobec 35 nieruchomości prowadzono działania w celu wyegzekwowania obowiązku podłączenia, z czego w stosunku do 31 Gmina nie posiada wiedzy co do obecnego sposobu gromadzenia nieczystości ciekłych,

⁷ Uchwała Nr XXIX/281/17 z dnia 29 marca 2017 r. i Nr XVIII/157/20 z dnia 19 marca 2020 r.

⁹ Zakład Budżetowy Gminy Wola Krzysztoporska.

¹⁰ DZ. U. z 2020 r. poz. 2028 – dalej ustawa o zaopatrzeniu w wodę i odprowadzaniu ścieków.

¹¹ Tj. 21 października 2021 r.

¹² Dane z ewidencji adresowej i wykazu nieruchomości.

- zbiorniki bezodpływowe posiadało 1.122 nieruchomości,
- przydomowe oczyszczalnie ścieków posiadało 309 nieruchomości,
- w przypadku 1.182 nieruchomości bez możliwości podłączenia się do sieci Gmina nie posiadała wiedzy co do sposobu gromadzenia i usuwania nieczystości ciekłych.

(akta kontroli str.158-159, 605-606)

1.4. Zgodnie z art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy o utrzymaniu czystości Gmina prowadziła ewidencję zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w postaci elektronicznej¹³. Ewidencja zbudowana była w układzie: lokalizacja zbiornika, sposób gromadzenia, pojemność zbiornika i informacja o podpisanej umowie na opróżnianie i transport nieczystości ciekłych. Ze względu na częstą zmianę danych osobowych właścicieli działek¹⁴ ewidencja nie zawierała ich danych osobowych personalnych¹⁵.

(akta kontroli str.286-345)

W ww. ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków ujęto 1.122 nieruchomości wyposażonych w zbiornik bezodpływowy i 309 nieruchomości wyposażonych w przydomowe oczyszczalnie ścieków.

Ewidencja zbiorników bezodpływowych prowadzona była w sposób nierzetelny, nie zawierała bowiem danych dot. rzeczywistej liczby zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w jakie zostały wyposażone nieruchomości na terenie Gminy.

Ponadto, w ewidencji nie uwzględniono również danych dot. nowych lub wygasłych umów w zakresie opróżniania zbiorników, przekazywanych Wójtowi przez podmioty prowadzące działalność w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych¹⁶ w kwartalnych sprawozdaniach. W okresie objętym kontrolą, w ewidencji nie uwzględniono informacji o podpisaniu 132 umów.

(akta kontroli str.286-346, 362-547)

Wójt w okresie objętym kontrolą nie podejmował skutecznych działań mających na celu zidentyfikowanie nieruchomości na terenie Gminy, których właściciele pomimo obowiązku, wskazanego w art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach nie wyposażyli tych nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych. Nie podejmował również działań mających na celu ustalenie rzeczywistej liczby zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w jakie zostały wyposażone nieruchomości na terenie Gminy. Wójt w szczególności nie wzywał właścicieli nieruchomości do złożenia stosownych deklaracji. W wyniku powyższego Wójt nie posiadał wiedzy o sposobie gromadzenia nieczystości ciekłych w przypadku 1.213 nieruchomości¹⁷ co uniemożliwiało prawidłowy nadzór nad systematycznym opróżnianiem zbiorników bezodpływowych przez ich właścicieli.

Na podstawie próby obejmującej jedną nieskanalizowaną miejscowość¹⁸ ustalono, że na 84 zlokalizowane ww. miejscowości nieruchomości¹⁹, których właściciele zobowiązani byli do prowadzenia gospodarki ściekowej:

¹³ Na dzień 5 listopada zarejestrowano 1.122 zbiorniki bezodpływowe i 309 przydomowych oczyszczalni ścieków.

¹⁴ Sprzedaż, nabycie spadku, itp.

¹⁵ Właściciele byli identyfikowani w razie konieczności kontaktu lub wysyłania pism z danych ewidencji gruntów i danych wykazanych w deklaracjach o wysokości opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi.

¹⁶ Na podstawie art. 9o ust.4 ustawy o utrzymaniu czystości.

¹⁷ 31 nieruchomości z możliwością podłączenia do sieci, a jeszcze nie podłączonych i 1.182 nieruchomości bez możliwości podłączenia.

¹⁸ Wieś Borowa

¹⁹ Dane z bazy adresowej

- w siedmiu posesjach nie było żadnych budynków,
- w sześciu przypadkach budynki były niezamieszkałe,
- 33 posesje wyposażone były w zbiorniki bezodpływowe,
- cztery posesje posiadały przydomowe oczyszczalnie ścieków,
- w pięciu przypadkach budynki były w trakcie budowy lub w trakcie rozbiórki,
- w 29 przypadkach gmina nie posiadała wiedzy co do sposobu gromadzenia i usuwania nieczystości ciekłych przez właścicieli tych nieruchomości.

Ustalenia poczynione w trakcie kontroli NIK znalazły odzwierciedlenie w prowadzonej ewidencji

(akta kontroli str.167-168, 291)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wójt, w okresie objętym kontrolą w niewystarczający sposób realizował obowiązek nadzoru przewidziany w treści art. 5 ust. 6 u.c.p.g. nie podejmował również w tym czasie działań mających na celu zidentyfikowanie nieruchomości na terenie Gminy, których właściciele pomimo obowiązku określonego w art. 5 ust. 1 pkt 2 u.c.p.g., nie wyposażyli tych nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych. Wójt nie podejmował także działań mających na celu ustalenie rzeczywistej liczby zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków w jakie zostały wyposażone nieruchomości na terenie Gminy, w tym w szczególności nie wzywał właścicieli nieruchomości do złożenia stosownych deklaracji. W wyniku powyższego Wójt nie posiadał wiedzy o sposobie gromadzenia nieczystości ciekłych w przypadku 1.213 nieruchomości co uniemożliwiało prawidłowy nadzór nad systematycznym opróżnianiem zbiorników bezodpływowych przez ich właścicieli. Ze względu na brak informacji o sposobie gromadzenia nieczystości, brak było możliwości zweryfikowania rzetelności prowadzonej przez Gminę ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków w zakresie ujęcia w niej wszystkich ww. urządzeń w jakie zostały wyposażone nieruchomości na terenie Gminy.

Ponadto, ze względu na prowadzenie ewidencji zbiorników bezodpływowych narastająco oraz w formie pliku elektronicznego nie rejestrującego zmian, brak było również możliwości zweryfikowania rzetelności prowadzonej przez Gminę sprawozdawczości przekazywanej do Głównego Urzędu Statystycznego (SG-01 za rok 2019 i 2020).

Wg wyjaśnień Z-ca Wójta Gminy ostatnia weryfikacja informacji o sposobie prowadzenia gospodarki ściekowej przez właścicieli nieruchomości przeprowadzona została w roku 2016 i od tamtego czasu nie weryfikowano sposobu gromadzenia nieczystości z powodu problemów organizacyjnych.

Z-ca Wójta wyjaśnił również, iż wszystkie zmiany dotyczące ilości zbiorników bezodpływowych w bazie tworzonej elektronicznie były nanoszone na bieżąco, bez generowania kopii i wydruków wg. stanu na dzień składania załącznika do sprawozdania SG-01 *Statystyka gminy Gospodarka Mieszkaniowa i komunalna*. Wg wyjaśnień Z-ca Wójta Gminy w ostatnich latach Gmina podjęła zdecydowane działania zmierzające do rozbudowy sieci kanalizacyjnej dla jak największej liczby gospodarstw domowych i działania administracyjne realizowane przez niewystarczającą obsadę pracowniczą ROŚiR nakierowane były głównie na egzekwowanie obowiązku przyłączenia się mieszkańców do budowanych sieci co spowodowało opóźnienia w realizowaniu obowiązku obsługi systemu kontroli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe. W celu poprawienia

realizacji zadań i usprawnieniu pracy w grudniu 2019 r przeprowadzono reorganizację, ale sytuacja związana z ograniczeniem pracy urzędu w związku z epidemią SARS-CoV-2 spowodowała dużą absencję chorobową pracowników Referatu.

(akta kontroli str. 160, 346, 359-360, 575-576, 599-600)

2. Ewidencja zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków prowadzona była w sposób nierzetelny, i nie była aktualizowana od 2016 r.

Ustalono, że w 11 przypadkach do ww. rejestru przy adresie nieruchomości, gdzie nie było danych o sposobie gromadzenia nieczystości ciekłych, wpisano tylko informację o zawarciu umowy ale bez zaznaczenia czy dotyczy ona wywozu nieczystości ze zbiornika bezodpływowego czy też usuwania osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków. Zatem pomimo podpisanej umowy zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie nie były ujęte w ww. rejestrze. Ponadto, w 132 przypadkach, nie uwzględniono w ewidencji danych o zawartych i rozwiązanych umowach kwartalnie przekazywanych do Gminy przez podmioty odbierające nieczystości.

Wyjaśnienia Wójta w wyżej wskazanym zakresie zostały przytoczone powyżej, pod nieprawidłowością nr 1.

(akta kontroli str. 160, 346, 359-360, 575-576, 599-600)

OCENA CZĄSTKOWA

W strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy wskazano komórkę organizacyjną realizującą zadania Wójta z zakresu gospodarki ściekowej i dokonano podziału kompetencji i odpowiedzialności pracowników za realizację poszczególnych zadań. W Gminie uchwalono akty prawa miejscowego regulujące m.in. gospodarkę ściekową. Pozytywnie należy ocenić zidentyfikowanie wszystkich nieruchomości, których właściciele byli zobowiązani do podłączenia się do sieci kanalizacji sanitarnej. Wójt jednak nie podejmował działań mających na celu zidentyfikowanie nieruchomości na terenie Gminy, których właściciele nie wyposażyli tych nieruchomości w zbiornik bezodpływowy nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych. W wyniku powyższego Wójt nie posiadał wiedzy o sposobie gromadzenia nieczystości ciekłych w przypadku 1.213 nieruchomości, co uniemożliwiało prawidłowy nadzór nad systematycznym opróżnianiem zbiorników bezodpływowych przez ich właścicieli. W konsekwencji Gminna *Ewidencja zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków* nie była aktualizowana od 2016 r.

OBSZAR

2. Opróżnianie zbiorników bezodpływowych i transport nieczystości ciekłych.

Opis stanu faktycznego

2.1. Wójt, w okresie objętym kontrolą nie podejmował w stosunku do właścicieli nieruchomości, którzy gromadzili nieczystości ciekłe w zbiornikach bezodpływowych, żadnych działań w zakresie sprawdzania częstotliwości ich opróżniania, nie kontrolował także posiadania przez właścicieli nieruchomości umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych, jak również dowodów uiszczenia opłat za usługi związane z opróżnianiem zbiorników bezodpływowych lub innych sposobów udokumentowania wykonania wskazanych obowiązków.

Ostatnia weryfikacja informacji o prowadzeniu gospodarki ściekowej przez właścicieli nieruchomości, które były wyposażone w zbiorniki bezodpływowe została przeprowadzona w Gminie w 2016 r., tj. przed okresem objętym kontrolą NIK.

Podczas tej weryfikacji sprawdzano czy właściciel nieruchomości miał podpisaną umowę z firmą uprawnioną do wywozu nieczystości, nie kontrolowano natomiast prawidłowości ich opróżniania, zgodnie z obowiązującą w tym czasie uchwałą Rady Gminy²⁰.

Informacje o podpisaniu umowy na opróżnianie zbiorników jedynie w niektórych wypadkach były odnotowywane w rejestrze zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków. Ustalono, iż podpisanie takiej umowy odnotowano jedynie w 534 przypadkach na 1.431 zarejestrowanych zbiorników i oczyszczalni ścieków, przy czym Gmina nie posiadała aktualnej wiedzy, które z tych umów były aktywne. W pozostałych 897 przypadkach Gmina nie miała żadnej wiedzy czy przedmiotowe umowy zostały zawarte. Ponadto w 11 przypadkach do ww. rejestru przy adresie nieruchomości, gdzie nie było danych o sposobie gromadzenia nieczystości ciekłych, wpisano tylko o informację o zawarciu umowy ale bez zaznaczenia czy dotyczy ona wywozu nieczystości ze zbiornika bezodpływowego czy też usuwania osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Z-ca Wójta wyjaśnił, iż w wykazach zawartych lub rozwiązanych umów przekazywanych przez przedsiębiorców odbierających nieczystości podawany był tylko adres nieruchomości oraz nazwisko i imię właściciela, obecnie właściciele nieruchomości wzywani są do uzupełnienia informacji jakiego zbiornika dana umowa dotyczy.

W czasie trwania kontroli NIK Wójt w stosunku do właścicieli nieruchomości, którzy gromadzili nieczystości ciekłe w zbiornikach bezodpływowych, podjął działania w zakresie sprawdzenia posiadania przez ww. właścicieli umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych, jak również dowodów uiszczania opłat za te usługi a także sprawdzania częstotliwości ich opróżniania.

(akta kontroli str.114-124, 359-360, 553-555)

2.2. W okresie objętym kontrolą, Wójt nie ustalił właścicieli nieruchomości, wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, którzy nie zawarli umów na ich opróżnianie i nie zrealizował obowiązku zorganizowania opróżniania zbiorników bezodpływowych, dla właścicieli tych nieruchomości zgodnie z art. 6 ust. 6 ustawy (patrz dalej sekcja nieprawidłowości).

(akta kontroli str.359-360,575-576)

2.3. Wójt, zgodnie z art. 7 ust. 6b ustawy, prowadził w formie elektronicznej ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie przez przedsiębiorców działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

Na podstawie Decyzji wydanych przez Wójta Gminy zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 2 i art. 7 ust. 6 u.c.p.g. usługi opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych świadczyło ośmiu przedsiębiorców²¹.

(akta kontroli str.556-558)

2.4. W kontrolowanym okresie wszyscy przedsiębiorcy składali kwartalne sprawozdania z prowadzonej działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych.

²⁰ Wg uchwały Rady Gminy właściciele nieruchomości obowiązani są do pozbywania się nieczystości ciekłych z terenu nieruchomości w sposób systematyczny nie dopuszczając do przepięnienia się urządzeń do ich gromadzenia. Uchwała nie określa sposobu udokumentowania tego obowiązku.

²¹ W jednym przypadku 3 listopada 2021 r. wydano decyzję w sprawie wygaśnięcia zezwolenia z dniem 19 listopada 2021 r.

Z analizy wszystkich sprawozdań złożonych w okresie objętym kontrolą wynikało, że:

- sprawozdania zawierały informacje i wykazy wymagane art. 9o ust. 3 i 4 ustawy o utrzymaniu czystości,
- w dwóch sprawozdaniach²² (na 80 złożonych) stwierdzono omyłkę pisarską (polegającą na nie wykazaniu ilości punktów odbioru nieczystości) nie mającą wpływu na dane dotyczące ilości odbieranych od właścicieli nieruchomości nieczystości ciekłych. Ww. błędy nie zostały zweryfikowane przez pracowników Gminy i w konsekwencji Urząd nie wzywał przedsiębiorców do poprawienia nierzetelnych sprawozdań, jak również nie nakładano kar pieniężnych, o których mowa w art. 9xb ustawy o utrzymaniu czystości. Z-ca Wójta wyjaśnił, iż nie zauważono tych omyłek z powodu niedopatrzenia pracownika, a podczas trwania kontroli NIK podmiot został zobowiązany do wyjaśnienia sprawy i sprawozdania zostały poprawione,
- wszystkie sprawozdania zostały złożone w terminie określonym w ustawie o utrzymaniu czystości.

(akta kontroli str.352-552, 559-562)

2.6. W okresie objętym kontrolą do Urzędu Gminy wpłynęło jedno zawiadomienie²³ z Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi w sprawie skargi mieszkańca gminy z dnia 23 sierpnia 2021 r. na postępowanie Gminy Wola Krzysztoporska w zakresie monitoringu i nadzoru nad gospodarką ściekową²⁴.

Uchwałą nr XXXV/289/21 Rady Gminy Wola Krzysztoporska z dnia 28 września 2021 r. po zapoznaniu się z ustaleniami Komisji skarg, wniosków i petycji z powodu warunków formalnych²⁵ zgodnie z § 8 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji przyjmowania i rozpatrywania skargi wniosków²⁶ postanowiono pozostawić przedmiotową skargę bez rozpatrzenia.

(akta kontroli str. 563-573)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W okresie objętym kontrolą Wójt, pomimo obowiązku nadzoru przewidzianego w treści art. 5 ust. 6 ustawy o utrzymaniu czystości, a także obowiązku kontroli przewidzianego w art. 6 ust. 5a ustawy o utrzymaniu czystości nie podejmował w stosunku do właścicieli nieruchomości, którzy posiadali zbiorniki bezodpływowe lub przydomowe oczyszczalnie ścieków bytowych, żadnych działań w zakresie sprawdzania częstotliwości ich opróżniania, nie kontrolował także posiadania przez właścicieli nieruchomości umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych, jak również dowodów uiszczenia opłat lub innych dowodów wskazujących na wykonanie tego obowiązku. Wójt nie weryfikował także ile z umów, które wykazano w *Rejestrze zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków* jest aktywna, a ponadto czy umowy te

²² Za I kw. 2019 r. i za IV kw.2019 r.

²³ Pismo z dnia 9 września 2021 r.

²⁴ Skarga od mieszkańca Gminy wysłana do Głównego Inspektora Sanitarnego i została przekazana dalej do ŁUW w celu rozpatrzenia. Z uwagi na fakt, iż organem właściwym do rozpatrywania skargi dotyczącej działalności Wójta i Kierowników gminnych jednostek organizacyjnych była Rada Gminy, ŁUW przekazał sprawę do Urzędu Gminy.

²⁵ Imię i nazwisko osoby wnoszącej skargę było fikcyjne, a podany adres był adresem placówki pocztowej.

²⁶ Dz. U. Nr 5, poz. 46 wydane na podstawie art. 226 Kpa.

dotyczą wywozu nieczystości ze zbiornika bezodpływowego czy też usuwania osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków.

W konsekwencji powyższego:

- podpisanie umowy na opróżnianie zbiorników odnotowano w rejestrze zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni ścieków jedynie w 534 przypadkach na 1.431 zarejestrowanych zbiorników i oczyszczalni;
- Gmina nie posiadała aktualnej wiedzy, które z ww. umów były aktywne;
- w pozostałych 897 przypadkach Gmina nie miała żadnej wiedzy czy przedmiotowe umowy zostały zawarte;
- w 11 przypadkach do ww. rejestru przy adresie nieruchomości, gdzie nie było danych o sposobie gromadzenia nieczystości ciekłych wpisano jedynie informację, że umowa została zawarta, bez odnotowania czy dotyczy ona wywozu nieczystości ze zbiornika bezodpływowego czy usuwania osadów ściekowych z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Z-ca Wójta wyjaśnił, iż w wykazach zawartych lub rozwiązanych umów przekazywanych przez przedsiębiorców odbierających nieczystości podawany był tylko adres nieruchomości oraz nazwisko i imię właściciela, obecnie właściciele nieruchomości wzywani są do uzupełnienia informacji jakiego zbiornika dana umowa dotyczy. Z-ca Wójta wyjaśnił także, że brak prowadzenia kontroli nad sposobem i częstotliwością opróżniania ww. zbiorników spowodowany był reorganizacją referatu, długotrwałymi zwolnieniami lekarskimi pracowników oraz zmianą organizacji pracy Urzędu w związku z trwającą pandemią. Wyjaśnił również, iż nakierowanie sił Referatu na egzekwowanie przyłączania mieszkańców do sieci kanalizacji sanitarnej spowodowało brak bieżącej obsługi systemu kontroli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe. Braki w nanoszeniu nowych umów i brak sprawdzania częstotliwości wywozu nieczystości spowodowane były problemami organizacyjnymi i reorganizacją Referatu odpowiedzialnego za te działania, jak również dużą absencją chorobową pracowników w związku z trwającą pandemią i że na skutek kontroli NIK wznowiono weryfikację i właściciele nieruchomości wzywani są do przedstawienia bieżących umów oraz dowodów potwierdzających wywóz nieczystości.

(akta kontroli str. 114-124, 359-360, 553-555)

2. Wójt nie ustalił właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, którzy nie zawarli umów na ich opróżnianie, w konsekwencji czego Gmina nie była w stanie zrealizować obowiązku zorganizowania opróżniania tych zbiorników, zgodnie z art. 6 ust. 6 u.c.p.g.

Z-ca Wójta wyjaśnił iż nakierowanie sił Referatu na egzekwowanie przyłączania mieszkańców do sieci kanalizacji sanitarnej spowodowało brak bieżącej wiedzy co do opróżniania zbiorników bezodpływowych i ewentualnej obsługi w zakresie wywozu nieczystości z tych nieruchomości.

(akta kontroli str. 359-360, 575-576)

OCENA CZĄSTKOWA

Wójt w nieprawidłowy sposób sprawował nadzór nad gospodarką ściekową prowadzoną przez właścicieli nieruchomości posiadających zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków. Wójt nie podejmował w stosunku do właścicieli nieruchomości, którzy gromadzili nieczystości ciekłe w zbiornikach bezodpływowych, żadnych działań w zakresie sprawdzania częstotliwości ich opróżniania, nie kontrolował także posiadania przez właścicieli nieruchomości umów na opróżnianie zbiorników bezodpływowych, jak również dowodów uiszczenia opłat za te usługi lub innych dowodów wskazujących wykonanie tego obowiązku.

W konsekwencji niepodjęcia ww. działań Gmina nie ustaliła właścicieli nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe, którzy nie zawarli umów na ich opróżnianie, Wójt nie organizował również opróżniania zbiorników bezodpływowych, zgodnie z art. 6 ust. 6 ustawy. Gmina posiadała ewidencję udzielonych i cofniętych zezwoleń na prowadzenie na swoim terenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i we właściwy sposób prowadziła nadzór nad wypełnianiem przez tych przedsiębiorców obowiązków sprawozdawczych.

3. Przyłączanie nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej.

Opis stanu faktycznego

3.1. W urzędzie weryfikacja nieruchomości w zakresie gospodarki ściekowej prowadzona była na podstawie porównywania bazy adresowej z danymi wykazanymi w deklaracjach o wysokości opłat za gospodarowanie odpadami komunalnymi, wykazem nieruchomości wyposażonych w zbiorniki bezodpływowe i przydomowe oczyszczalnie ścieków oraz inwentaryzacją techniczną sieci kanalizacji sanitarnej.

Urząd zidentyfikował wszystkie 1.071 nieruchomości na terenie Gminy (29,3% nieruchomości w całej Gminie), które miały możliwość podłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, przy czym 25 nieruchomości posiadało przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych i tym samym nie były zobowiązane do podłączenia się do sieci, zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 2 ustawy o utrzymaniu czystości. Do sieci kanalizacji podłączonych zostało 1.011 nieruchomości. (96,7%), zaś w pozostałych 35 przypadkach Wójt prowadził działania w celu wydania decyzji nakazujących im wykonanie obowiązku jej przyłączenia do sieci kanalizacji sanitarnej, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 u.c.p.g.²⁷.

(akta kontroli str.158-347, 605-606)

Na podstawie analizy danych z ewidencji adresowej, ewidencji zbiorników bezodpływowych i przydomowych oczyszczalni oraz podpisanych umów, dla wybranej losowo grupy czterech odcinków ulic o zabudowie jednorodzinnej²⁸, z istniejącą siecią kanalizacji sanitarnej ustalono, iż odnośnie każdej z ww. ulic w Urzędzie zidentyfikowano wszystkie nieruchomości, których właściciele zobowiązani byli do podłączenia się do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej.

(akta kontroli str.348-358)

W okresie objętym kontrolą Gmina nie prowadziła postępowań egzekucyjnych zmierzających do zapewnienia wykonania obowiązków określonych w decyzjach nakazujących właścicielom nieruchomości podłączenia się do sieci kanalizacji sanitarnej.

(akta kontroli str. 607)

Z-cy Wójt wyjaśnił, że w sytuacji, gdy stwierdzono brak podłączenia nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej wszczynano postępowanie z urzędu.

Z analizy dokumentów znajdujących się w aktach prowadzonych postępowań wynika, iż do właścicieli nieruchomości, którzy nie wywiązali się z obowiązku podłączenia do istniejącej sieci wysyłano wezwania do podłączenia²⁹ z podanym

²⁷ W ich wyniku ustalono, że pięć nieruchomości było niezamieszkałych, w dwóch przypadkach nie było możliwości technicznych do podłączenia kanalizacji i dwie nieruchomości miały nieuregulowany stan prawny właścicieli, w pozostałych 26 przypadkach działania administracyjne były w toku.

²⁸ Wsie: Gąski i Kacprów i dwie ulice w Woli Krzysztoporskiej – ul. Niecała i Letnia.

²⁹ W wypadku sieci oddanej w roku 2019 wezwania zostały wysłane w styczniu 2020 r.

trzymiesięcznym terminem wykonania ww. obowiązku. Następnie, w przypadku braku wykonania obowiązku podłączenia nieruchomości do sieci, średnio w terminie sześciu miesięcy³⁰ od upływu terminu określonego w wezwaniu, Wójt wszczął postępowanie administracyjne w celu wydania decyzji nakazującej właścicielowi wykonanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej, o którym mowa w ar. 5 ust. 1 pkt 2 u.c.p.g. Po wysłaniu zawiadomienia o zakończeniu postępowania wyjaśniającego w terminie jednego miesiąca Wójt wydawał ww. decyzję.

Z-ca Wójta wyjaśnił, iż przedmiotowe działania podejmowano bezzwłocznie, biorąc również pod uwagę sytuację losową właścicieli nieruchomości, tj.: zamieszkiwanie nieruchomości przez osoby starsze, niemające, samotne oraz o „ograniczonych” funkcjach społecznych.

(akta kontroli str.577-578, 601-607)

W kontrolowanym okresie wszczęto 36 postępowań³¹ zmierzających do wydania decyzji nakazujących, z tego:

- W 10 przypadkach wydano decyzje nakazujące właścicielowi wykonanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej, o którym mowa w ar. 5 ust. 1 pkt 2 u.c.p.g, w wyniku których:
 - pięć nieruchomości zostało podłączonych do sieci,
 - do trzech właścicieli wystosowano pismo z informacją o możliwości skierowania sprawy do postępowania egzekucyjnego,
 - w jednym przypadku z powodu zmiany właściciela nieruchomości skierowano wezwanie do podłączenia do nowego właściciela,
 - jedna decyzja została uchylona na podstawie odwołania właściciela nieruchomości (po wznowionym postępowaniu wyjaśniającym i ponownym zweryfikowaniu możliwości technicznych stwierdzono brak doprowadzenia sieci do granicy nieruchomości).
- 24 postępowania umorzono przed wydaniem decyzji z powodu:
 - 12 nieruchomości podłączono do sieci,
 - jedna nieruchomość była w trakcie podłączania,
 - w czterech przypadkach podłączono przydomowe oczyszczalnie ścieków,
 - w pięciu przypadkach były to działki puste lub z budynkami do rozbiórki,
 - w dwóch przypadkach stwierdzono brak możliwości technicznych umożliwiających podłączenie do sieci.
- w jednym przypadku postępowanie zawieszono do momentu uregulowania prawa własności,
- w jednym przypadku wysłano wezwanie do podłączenia dla nowego właściciela.

(akta kontroli str. 601, 608-609)

W okresie objętym kontrolą, w ośmiu wypadkach nie wszczęto postępowania administracyjnego w celu wydania decyzji nakazującej właścicielowi nieruchomości obowiązku podłączenia się do sieci kanalizacji sanitarnej :

- w jednym wypadku wynikało to z nieuregulowanego stanu prawnego nieruchomości,
- sześć nieruchomości było niezamieszkałych,

³⁰ W nielicznych przypadkach ze względu na indywidualną sytuację właściciela nieruchomości okres ten wydłużał się do ośmiu – dziewięciu miesięcy

³¹ W roku 2020 – 20 i w roku 2021 – sześć.

- jedna z nieruchomości wyposażona była w przydomową oczyszczalnię ścieków.

(akta kontroli str.577-578, 602)

3.2. Na terenie Gminy prowadzono działania informacyjno – edukacyjne w celu zwiększenia liczby użytkowników korzystających z wybudowanej sieci kanalizacji sanitarnej polegające na wysyłaniu do właścicieli działek, na których występowała techniczna możliwość przyłączenia do kanalizacji pism informacyjnych o możliwości przyłączenia. Na stronie internetowej i w biuletynie gminnym Nasza Gmina publikowane były artykuły dotyczące budowy kanalizacji na terenie gminy oraz informacje o obowiązku podłączenia do niej.

Planowania działań informacyjno - edukacyjnych nie określono w żadnym dokumencie i nie powodowały one dodatkowych skutków finansowych, a z wyjaśnień z-ca Wójta wynikało, iż ze względu na dużą ilość podłączeń do kanalizacji sprawdzanie efektów tych działań uznano za niekonieczne.

(akta kontroli str. 579-598)

3.3. W badanym okresie Gmina nie występowała z wnioskami o przyznanie dofinansowania na wykonywanie przyłączeń nieruchomości do sieci kanalizacyjnej.

Z-ca Wójta wyjaśnił, iż z uwagi na bardzo dużą ilość podłączeń Gmina nie dofinansowywała ich realizacji. Mieszkańcom udzielano informacji na temat możliwości uzyskania dofinansowania na ten cel ze środków WFOŚiGW w Łodzi.

(akta kontroli str. 579-589)

W Gminie budowa II, III i III etapu sieci została przeprowadzona w latach 2010-2015 tj. w okresie nie objętym kontrolą. Całkowity koszt (18.935,1 tys. zł) II etapu budowy sieci w latach 2010-2012 w 65,2% (12.340,2 tys. zł) sfinansowany był ze środków UE³², w 31,2% (5.913,8 tys. zł) z pożyczki z WFOŚiGW w Łodzi, a pozostałe 3,6% (681,1 tys. zł) ze środków własnych Gminy. Natomiast III etap budowy w latach 2013-2015 z kosztem całkowitym 7.441,6 tys. zł w 49,5% (3.683,3 mln. zł) sfinansowano ze środków UE³³, 6,6% (491,6 tys. zł) z pożyczki z WFOŚiGW w Łodzi, 4,4% (327,7 tys. zł) w ramach dotacji WFOŚiGW w Łodzi, a pozostałe 39,5% (2.939,1 tys. zł) ze środków własnych Gminy. Realizacja obydwu projektów została zakończona.

(akta kontroli str. 610-612)

3.4. Realizacja IV etapu sieci rozpoczęła się w 2017 r zaś ukończona została w 2019 r. Całkowity koszt realizacji IV etapu wyniósł 1.128,7 tys. zł. W latach 2017-2019 koszt inwestycji w kwocie 4.813,2 tys. zł (23,2%) pokryto ze środków własnych Gminy. W roku 2019 5,4% kosztów całej inwestycji (1.128,7 tys. zł) sfinansowano ze środków UE³⁴, a 1% (212,4 tys. zł) z pożyczki z WFOŚiGW w Łodzi. Inwestycja ta umożliwiła podłączenie do sieci kanalizacji sanitarnej 245 gospodarstw domowych, 13 podmiotów gospodarczych i 14 budynków komunalnych wielorodzinnych.

W roku 2020 rozpoczęto inwestycję budowy sieci kanalizacyjnej w kolejnych miejscowościach, zaplanowany koszt całkowity w kwocie 7.985 tys. zł w 75,1% (6.000,0 tys. zł) zostanie sfinansowany ze środków UE³⁵.

(akta kontroli str.610-612)

³² Działania II.1 Gospodarka wodno – ściekowa RPO WŁ 2010-2012

³³ Działania 321 „podstawowe usługi dla ludności PROW 2013-2015

³⁴ RPO WŁ (2017-2019)

³⁵ Z Funduszu Przeciwdziałania Covid -19 ze środków RFIL (2020).

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

OCENA CZĄSTKOWA

Gmina rzetelnie realizowała zadania w zakresie przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej. Wójt, wobec braku wykonania przez właścicieli nieruchomości obowiązku przyłączenia się do sieci, we wszystkich przypadkach, w których możliwe było ustalenie właścicieli nieruchomości wszczynał postępowania administracyjne w celu wydania decyzji nakazujących właścicielom wykonanie obowiązku przyłączenia nieruchomości do sieci kanalizacji sanitarnej, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 2 u.c.p.g. W wyniku prowadzenia ww. postępowań Wójt wydał 10 decyzji nakazujących wykonanie ww. obowiązku.

Realizowano działania informacyjno – edukacyjne dla zwiększenia liczby użytkowników sieci kanalizacyjnej. Gmina podejmowała skuteczne działania dla pozyskania zewnętrznych środków na budowę sieci.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na konieczność:

Uwagi

1. Prowadzenia kontroli częstotliwości opróżniania zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków.
2. Prowadzenia kontroli posiadania przez właścicieli nieruchomości, którzy pozbywają się z terenu nieruchomości nieczystości ciekłych, umów na korzystanie z usług wykonywanych przedsiębiorcą posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych, dowodów uiszczenia opłat za usługi związane z ich opróżnianiem lub innych dowodów wskazujących na wykonanie obowiązku opróżniania tych zbiorników
3. Organizowania opróżniania zbiorników bezodpływowych w przypadku zidentyfikowania faktu nie zawarcia umowy, braku dowodów uiszczenia opłat za usługi związane z ich opróżnianiem lub innych dowodów wskazujących wykonanie tego obowiązku.
4. Zapewnienia kompletności i rzetelności gminnej ewidencji zbiorników bezodpływowych oraz przydomowych oczyszczalni ścieków.

Wnioski

W związku z działaniem podjętym przez Gminę w trakcie kontroli, NIK nie formułuje wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

do dyrektora Delegatury NIK w Łodzi. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Łódź, 30 grudnia 2021 r.

Kontroler
Renata Biskupska
Gł. Specjalista kp.

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Łodzi
p.o. Dyrektora
Piotr Walczak

.....
podpis

